

УДК 371.134.016:78

ВАН Кань

аспірант кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П.Драгоманова

вул. Тургенівська, 11, м.Київ, 01054

E-mail: kafedra410@gmail.com

ЗМІСТОВНО-ІНТЕГРАЦІЙНИЙ НАПРЯМОК ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. Статтю присвячено особливостям змістовно-інтеграційного напрямку формування емоційно-образного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на скрипці. Розкрито особливості формування емоційно-образного мислення студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів, що ґрунтується на основі врахування індивідуального рівня розвитку кожного майбутнього вчителя музики. Змістовно-інтеграційний напрямок передбачає: врахування досвіду використання евристичних прийомів і методів навчання, розширення термінологічного багажу, використання виконавських можливостей щодо точного прочитання нотного тексту музичного твору для скрипки; накопичення фахового світогляду, тощо.

Ключові слова: змістовно-інтеграційний напрямок, формування емоційно-образного мислення, майбутні вчителів музичного мистецтва, гра на скрипці, робота з ансамблями.

Сучасна концепція вищої освіти пов'язує хід та результати фахового навчання майбутніх учителів музики з рівнем розвитку їх мислення. На думку науковців, система вищої освіти покликана розвиватись поряд із музичним мисленням і евристичним мисленням, та озброювати майбутніх фахівців методикою евристичного пошуку та творчої роботи з даними. Творче осмислення студентом сутності набутих фахових знань, володіння методологією музичної творчості дозволяє їм набути вмінь свідомого керування процесом генерування нестандартних ідей учнів у майбутній фаховій діяльності. Це обумовлюється практичною необхідністю вчителя музичного мистецтва у загальноосвітній школі використовувати під час музично-естетичного розвитку школярів евристичних методів, які захоплюють учнів цікавим змістом, новими нестандартними способами вирішеннями навчального завдання.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Відповідно до сучасних тенденцій мистецького навчання пріоритетною метою є підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва здатного до нестандартного мислення, виявлення вміння залучати учнів загальноосвітньої школи до творчої діяльності. Одним із резервів ефективності підготовки студентів цього напрямку є підвищення ролі емоційно-образного мислення, що ґрунтується на основі врахування індивідуального рівня розвитку кожного учасника навчального процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що проблема розвитку музичного мислення широко висвітлюється у працях, присвячених удосконаленню фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва (А. Болгарський, О. Єременко, А. Зайцева, С. Горбенко, А. Козир, Н. Мозгальова, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Федоришин, О. Хоружа, В. Шульгіна та ін.). Особливий інтерес викликає розгляд проблеми формування музичного мислення, загалом та емоційно-образного мислення студентів у процесі інструментального навчання, зокрема вченими: О. Андрейко, К. Завалко, Ю. Кюхлер, Б. Михайловський, В. Міщанчук, К. Мострас, І. Назаров, В. Стеценко, В. Федоришин, О. Шульпяков та ін.

Формування цілей статті (постановка завдання) – аналіз проблеми змістовно-інтеграційного напрямку формування емоційно-образного мислення студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема *змістовно-інтеграційного* напрямку підготовки майбутніх учителів музики передбачає надання пріоритетного значення процесу навчальної роботи з даними з використанням набутих фахових знань і вмінь, що сприяє максимальній заглибленості у процес за двома аспектами: методичної самостійної роботи вчителя-скрипаля; коригування навчальної діяльності учня. На цьому етапі відбувався цілеспрямований розвиток уміння студентів використовувати можливості комп'ютеру під час навчальної роботи над музичним твором.

У процесі роботи за змістовно-інтеграційним напрямком відпрацьовувалось оволодіння майбутніми вчителями музики засобами та методами розвитку виконавсько-інструментальних умінь та навичок. Змістовно-інтеграційний етап був спрямований на формування рефлексивно-виконавського компонента емоційно-образного мислення майбутніх учителів музики. Методична робота полягала у поступовому розширенні фахових знань студентів щодо педагогічної роботи вчителя-скрипаля з учнем у процесі навчання гри на скрипці, а також із дитячим

ансамблем скрипалів, а саме: розширення термінологічного багажу; досвіду використання евристичних прийомів і методів навчання; виконавських можливостей щодо точного прочитання нотного тексту музичного твору для скрипки; накопичення фахового кругозору.

Важливим на цьому етапі поставав процес узагальнення набутих фахових знань, так і визначення їх практичного значення для майбутньої професійної діяльності студентів. Тут особливе значення надається цілеспрямованості особистості студента під час побудови власної траєкторії виконавської діяльності, що спрямовується на домінування таких форм творчої активності, як визначення кола улюблених музичних творів для скрипки, усвідомлення розвитку технічно-виконавських умінь, пошук власного виконавського стилю, планування колективної виконавської діяльності зі школярами.

У процесі фахового навчання майбутнього вчителя музики у вищому навчальному закладі важливою є підготовка його до викладацької діяльності з учнями шкільного віку з використанням евристичних прийомів. З цією метою нами було розроблено *метод інверсії в парах* (від лат. *inversion* – перевертання, перестановка). Цей метод використовується при вирішенні певного завдання та орієнтований на пошук ідей у нових несподіваних напрямках, що є протилежними традиційним поглядам і переконанням. Д.Чернилевський справедливо відзначає, що «сьогодні мисляча людина зобов'язана спостерігати, аналізувати, вносити пропозиції, відповідати за прийняті рішення і вміти переборювати конфлікти й суперечності» [3, 16]. Зазначений метод базується на принципі дуалізму, тобто діалектичної єдності й оптимального використання прямих і зворотних процедур творчого мислення: аналіз і синтез, логічне та інтуїтивне, статичне й динамічне, що висвітлює зовнішні та внутрішні сторони об'єкта. Цей метод дозволяє знаходити оригінальні, інколи дуже несподівані рішення стосовно різного рівня вирішення педагогічних проблем.

Організація навчальної роботи студентів передбачає розподіл студентів у пари. Кожну пару викладач забезпечував музичним твором для скрипки що призначено для дітей шкільного віку. У кожній створеній парі студенти по чергово виконували роль учителя, а потім роль учня. Викладач розташовував створені пари в окремих аудиторіях. Спочатку студент, який виконував роль «учня» читав із листа музичний твір для скрипки. У цей час студент, який виконував роль «учителя» уважно стежив за діями «учня», аналізуючи музичне звучання за даним методом, передбачалось використання «вчителем» таких евристичних прийомів як аналогія, ідеалізація, мультиплікація, інтеграція, динамізація. Поряд із тим «учитель» повинен був висловлювати поради щодо правильного

інтонування на скрипці нотного тексту. У цьому процесі викладач радив використовувати евристичні питання. Коли «учень» здійснив читання з листа, «вчитель» повинен був запропонувати йому визначити музичну форму твору, гармонійний план, і на цій основі визначити загальну кульмінацію у даному музичному творі та наявність відхилення та модуляції. Далі, «вчитель» пропонував «учню» попрацювати над навчальною вправою для вироблення певного технічного вміння, або визначав фрагмент у даному музичному творі що є складним і залучав «учня» до здійснення навчальної роботи над цим фрагментом. Враховуючи те, що професійне володіння майбутнім учителем музики грою на скрипці розкриває широкі можливості для музично-естетичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл, «вчитель» за даним методом використовує музичний інструмент скрипка для демонстрації правильного виконання музичного твору для скрипки, розучування разом із учнем складного фрагменту з цього твору.

На наступному етапі за даним методом студенти обмінювались ролями. Ігрова модель навчання покликана реалізувати комплекс цілей, а саме: набуття студентом навички контролювати й оцінювати музичне звучання, прояв самостійності у виборі евристичних прийомів і методів, надання студенту можливості самовираження у викладацькій діяльності, надання можливості використати набуті методичні знання для висловлення зауважень і порад, або для забезпечення «учня» необхідною навчальною вправою; читання з листа музичного твору для скрипки призначеного для учнів шкільного віку; набуття студентами комунікативних умінь, навичок співробітництва у соціальному аспекті; надання можливості узагальнювати без надмірного спрощення.

За змістово-інтеграційним напрямком студенти повинні навчитись урахувати поставлені навчальні завдання щодо музично-естетичного розвитку учня шкільного віку, особливості музичного твору, вікові особливості учня. Під час навчання учня шкільного віку на скрипці вчитель-скрипаль повинен за допомогою евристичних методів навчання не тільки зацікавлювати його процесом формування виконавського апарату, але й навчальною роботою над інтонацією, звуковибудовуванням, динамікою. Це відбувається порівняно з процесом формування відчуття пластичної організованості рухів і залученням учня до здійснення самоконтролю над процесом якісного відтворення кожної ноти на музичному інструменті скрипка. С. Хентова зазначає, що не всі учні взмозі слухати й чути, а головне це є незвичним для учнів, не виховується в них із дитинства [4, 17].

Музично-педагогічна діяльність учителя музичного мистецтва передбачає виявлення ним самостійності у виборі методів евристичного

навчання. Тому під час фахової підготовки майбутнього вчителя музики у вищому навчальному педагогічному закладі важливо не тільки підготувати студента до оволодіння комплексом методів евристичного навчання учнів загальноосвітньої школи, але й використовувати навички евристичного мислення. У цьому процесі важливим є самостійність мислення особистості, розгляд питання з різних аспектів, вироблення конкретних рішень, висування ідей. Ми спирались на думку Р. Пауля, щодо важливості піддавати сумніву загальноприйняті погляди на певні речі та уникнення особистістю некритичного сприйняття, що визначається в певному суспільстві [1].

Для розвитку самостійності майбутніх учителів музики у виборі методів евристичного навчання нами було розроблено *метод альтернативного вибору*. Цей метод ґрунтується на творчому переосмисленні інтерпретації музичного твору та передбачав використання групової форми навчальної роботи. Викладач забезпечував кожного студента друкованою копією музичного твору для скрипки та пропонував їм прослухати даний музичний твір у виконанні відомого скрипаля. Далі, викладач пропонував студентам скористатись музичним інструментом скрипка та запропонувати, наприклад, виконання іншого штриха технічного прийому, уповільнення або прискорення темпу, рухливої динаміки. Використовуючи скрипку студенти прагнули вдосконалювати чіткість артикуляції, уважно прислухаючись до звучання особистого виконання на скрипці. Сам факт творчого пошуку вдосконалення якості виконання свідчить про те, що студенти оволодівали технічними навичками на ідеальному рівні відображення. Використання в навчальній роботі майбутніх учителів музики методу альтернативного вибору сприяло залученню студентів до комунікативної взаємодії під час продукування ідей, розмірковування, обговорення.

Враховуючи необхідність розвитку самостійності у майбутніх учителів музики під час вибору методів евристичного навчання нами було введено до експериментальної методики формування евристичного мислення майбутніх учителів музики під час навчання гри на скрипці модифікований метод за методикою О. Ролінської *метод реверсного наведення на евристичний пошук*. «Цей метод зорієнтований на вирішення художньої проблеми у зворотному напрямку від усвідомлення результату до пошуку способів вирішення цієї проблеми» [3, 57-58]. Так викладач, використовуючи групову форму навчання, забезпечував кожного студента різним музичним твором для скрипки, що призначено для учнів музичної школи. За допомогою методу реверсного наведення евристичного пошуку студенти навчалися самостійно здійснювати вибір методів навчання з використанням набутих теоретичних знань, і пов'язувати це з практичною

необхідністю музично-естетичного розвитку учня під час гри на скрипці. Важливим поставало врахування можливостей комп'ютеру, а також міжнародної мережі Інтернет.

У **висновках** слід зазначити, що майбутні вчителі музики під час фахового навчання у вищому навчальному педагогічному закладі за змістовно-інтеграційним напрямком оволодівають багатьма методами евристичного навчання. Однак важливо, щоб у процесі такої підготовки студенти навчилися самостійно обирати методи евристичного навчання для того, щоб у подальшій фаховій діяльності виявляти вміння використовувати ці методи відповідно практичній необхідності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пауль Р. Критическое мышление: Что не обходимо каждому для выживания в быстро меняющемся мире [Электронный ресурс] / Р.У.Пауль. – Режим доступа: <http://evolkov.net/critic.think>].
2. Ролінська О.Г. Евристичні методи і прийоми у навчальній діяльності майбутнього педагога музиканта / О.Г. Ролінська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. – Вип. 17 (22). – К.: НПУ ар. М. П. Драгоманова, 2015 – 216 с.
3. Чернилевский Д. В. Дидактические технологии в высшей школе: Учеб. пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 437 с.
4. Хентова С. Любовь и музыка. – С.-Петербург: «Адмиралтейство», 1998. – С. 7-19.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2018.

ВАН Кань

аспірант кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П.Драгоманова

вул. Тургенівська, 11, м.Київ, 01054

E-mail: kafedra410@gmail.com

СОДЕРЖАТЕЛЬНО-ИНТЕГРАЦИОННОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНО-ОБРАЗНОГО МЫШЛЕНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА

Резюме. Стаття посвящена особенностям содержательно-интеграционного направления формирования эмоционально-образного мышления будущих учителей музыкального искусства в процессе игры на скрипке. Раскрыты особенности формирования эмоционально-образного мышления студентов факультетов искусств педагогических университетов,

основанной на основе учета индивидуального уровня развития каждого будущего учителя музыки. Содержательно-интеграционное направление предусматривает: учет опыта использования эвристических приемов и методов обучения; расширение терминологического багажа, использование исполнительских возможностей относительно точного прочтения нотного текста музыкального произведения для скрипки; накопления профессионального мировоззрения и тому подобное.

Ключевые слова: содержательно-интеграционное направление, формирование эмоционально-образного мышления, будущие учителя музыкального искусства, игра на скрипке, работа с ансамблями.

WANG Kan

postgraduate student of the Department of Theory and Methodology of Musical Education, Choral Singing and Conducting of the Faculty of Arts named after Anatolii Avdiievskyi, National Pedagogical Dragomanov University

11Turhenivska str., Kyiv, 01054

E-mail: kafedra410@gmail.com

THE CONTENT AND INTEGRATION DIRECTION OF FORMING THE EMOTIONAL AND IMAGINATIVE THINKING OF FUTURE MUSICAL ART TEACHERS

Summary. The article is devoted to the peculiarity of the content and integrative direction of forming the emotional and imaginative thinking of future musical art teachers in the process of playing the violin. The features of the formation of the emotional and imaginative thinking of students of the art faculties of pedagogical universities, based on the individual level of development of each future music teacher, are revealed. The content and integration direction provides for: taking into account the experience of using heuristic methods and methods of teaching; the expansion of terminological baggage, the use of performing capabilities for the accurate reading of the musical text of a musical work for violin; the accumulation of a professional worldview, etc.

Keywords: content and integrative direction, forming the emotional and imaginative thinking, future teachers of musical art, playing the violin, working with ensembles.

Abstract. Creative thinking by the students of the acquired professional knowledge essence, possession of the methodology of musical creativity allows them to acquire the skills of conscious management of the process of generating non-standard ideas of schoolchildren in future professional activities. This is conditioned by the practical need of a teacher of musical art in a comprehensive school to use during his musical and aesthetic development heuristic methods,

which captivate students with interesting content, new non-standard ways of solving the educational tasks.

The problem of developing musical thinking is widely covered in works devoted to the improvement of the professional training of future musical art teachers (A. Bulgarsky, O. Yeremenko, A. Zaitsev, S. Horbenko, A. Kozyr, N. Mozgalova, G. Padalka, A. Rostovsky, V. Fedoryshyn, and others). The article is aimed at analysis of the problem of the content and integration direction of formation the emotional and imaginative thinking of students of the art faculties of pedagogical universities.

The problem of the content and integration direction of the training of future music teachers involves giving priority to the process of studying work with data using the acquired professional knowledge and skills, which contributes to the maximum depth of the process in two aspects: methodical independent work of the violin teacher; adjustment of student's educational activity. At this stage, there was a purposeful development of students' ability to use the capabilities of the computer during the educational work on the musical composition. During the professional training of the future teacher of music in a higher educational institution, it is important to prepare him for teaching schoolchildren using heuristic techniques. For this purpose, the author developed a method of inversion in pairs. This method is used in solving a certain task and is aimed at finding ideas in new, unexpected ways that are opposed to traditional views and beliefs.

For developing the autonomy of future music teachers in choosing the methods of heuristic learning, the author developed an alternative choice method. This method is based on a creative rethinking of the interpretation of a musical composition and foresees the use of a group form of educational work. Taking into account the need for the development of autonomy for future music teachers in the selection of methods of heuristic learning, we introduced into the experimental method of forming the heuristic thinking of future music teachers while studying playing the violin modified method of reversal guidance on a heuristic search.

The author concluded that future music teachers during the professional training in the higher educational pedagogical institution for the content and integration area mastered many methods of heuristic learning. However, it is important that in the process of such training, students learn to independently choose methods of heuristic learning in order to be able to use these methods in the further professional activity in accordance with practical necessity.

REFERENCES

1. Paul, R. *Kriticheskoe myshlenie: Chto ne obhodimo kazhdomu dlja vyzhivaniya v bystro menjajushhemsya mire* [Critical thinking: What is

- necessary for everyone to survive in a rapidly changing world*] [Electronic resource]. Available at: [http:// evolkov.net/critic.think](http://evolkov.net/critic.think)
2. Rolinska, O.G. (2015). *Evrystychni metody i pryiony u navchalnii diialnosti maibutnoho pedahoha muzykanta* [Heuristic methods and techniques in the educational activity of the future musician] *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 14. Teorii i metodyka mystetskoï osvity – Scientific Journal of the National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov. Series 14. Theory and methodology of artistic education, 17 (22), 216* [in Ukrainian].
 3. Chernilevskiy, D.V. (2002). *Didakticheskie tehnologi v vysshej shkole* [Didactic technologists in higher education]. Moscow: UNITI-DANA [in Russian].
 4. Khentova, S. (1998). *Lubov i muzyka* [Love and music]. St. Petersburg: “Admiralty” [in Russian].

(переклала на англ. О. Є. Ішутіна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти ДДПУ)

УДК 378.011: 78

ЯН Цзюнь

аспірант кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

вул. Тургенівська, 11, м.Київ, 01054

E-mail: kafedra410@gmail.com

РІВНЕВИЙ АНАЛІЗ СФОРМОВАНOSTІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті здійснена спроба зробити рівневий аналіз сформованості інформаційної культури студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів у процесі фахового навчання. За результатами констатувального експерименту визначено та надано характеристики трьом рівням: високому, середньому, низькому. Представлена авторська поетапна методика формування інформаційної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, що передбачає такий перебіг педагогічної дослідно-експериментальної роботи: інформативно-орієнтаційний, рефлексивно-усвідомлений, проєктивно-трансформаційний.

Ключові слова: інформаційна культура, майбутні вчителі музичного мистецтва, методика, рівневий аналіз, фахове навчання.

© Ян Цзюнь, 2018